

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Chanzlia federala ChF
Servetschs linguistics centrals, Secziun da terminologia ^
rumantsch@bk.admin.ch

Directivas da la Chanzlia federala per la redacziun e translaziun da texts uffizials da la Confederaziun en rumantsch

dals 30 d'avust 2014

stabilidas cun il consentiment da:

- Servetsch da translaziuns, Chanzlia chantunala dal Grischun, Cuir
- Partiziun Linguistica applitgada, Lia Rumantscha, Cuir
- Secziun da linguistica rumantscha, Universitad da Friburg

Intenziun

Questas directivas duain contribuir a l'unifurmitad, la coerenza, la clerezza e la cuntinuitad dals texts uffizials da la Confederaziun ed èn in instrument da lavur per tut las personas participadas a la redacziun e translaziun da texts rumantschs da la Confederaziun destinads a las burgaisas ed als burgais da lingua rumantscha. Ellas valan oravant tut per ils texts normativs e per ils texts publitgads en il Fegl uffizial federal ed en la Collecziun sistemica dal dretg federal, èn dentant da princip impegnativas per tut las translaziuns en rumantsch fatgas per incumbensa da l'administraziun federala. L'observaziun da las directivas sco tala na garantescha anc betg la qualitad linguistica. La coerenza dals texts uffizials testimoniescha dentant tranter auter l'attenziun che vegn prestada a la furma ed als principis da redacziun per texts uffizials definids en l'artitgel 7, alinea 1 da la lescha da linguas federala (LLing): «Las autoritads federalas sa stentan da duvrar ina lingua adequata, clera e chapavla sco er formulaziuns betg sexistas.»

Reglas da basa

Tut ils texts uffizials publitgads da la Confederaziun vegnan redigids u translatsads tenor l'artitgel 6, alinea 3 da la Lling en rumantsch grischun (rg). Per la scripziun dal rg valan da princip las endataziuns dal Pledari Grond da la Lia Rumantscha e las reglas ortograficas e grammaticalas stabilidas en la Grammatica per l'instrucziun dal rumantsch grischun da Caduff / Caprez / Darms (2009) a l'Universitad da Friburg e. Quai vala cunzunt er per la separaziun dals plects (§319-321) e per las reglas da comma (§322-326).

Maiusclas e minusclas

Las reglas per il diever da maiusclas e minusclas da la Grammatica per l'instrucziun dal rumantsch grischun (§314-318) valan cun excepziun dal paragraf 318 cumplainamain er per ils texts uffizials da la Confederaziun. Per consequenza scrivan ins cun maiuscla:

- ils nums da publicaziuns (vair §314):
Bulletin uffizial, Fegl uffizial federal (FF), Collecziun sistematica dal dretg federal (CS), euv.
- **l'emprim pled** da las designaziuns cumpletas dals departaments, uffizis, servetschs e da las secziuns, divisiuns, cumissiuns, conferenzas e d'altres organisaziuns politicas da la Confederaziun (vair §316):
Departament federal da l'intern (DFI), Uffizi da cultura (UFC), Chanzlia federala (ChF), Servetschs linguistics centrals, Secziun dretgs politics, Divisiun taliana, Tribunal federal, Cumissiun per la politica exteriura, Conferenza naziunala davart il federalissem, Banca naziunala svizra, euv.

Parzialmain encunter las reglas ortograficas da la Grammatica per l'instrucziun dal rumantsch grischun (§318, ch'ins vegn dentant a modifitgar) pretenda la Chanzlia federala per il rumantsch grischun en ils texts uffizials da l'administraziun federala la scripziun cun maiuscla da **l'emprim pled** da las designaziuns uffizialas e cumpletas da tut las instanzas politicas e giudizialas da la Confederaziun. Quai contribuescha a l'unifurmitad, a la coerenza e clerezza dals texts uffizials da la Confederaziun che vegnan publitgads adina almain en trais linguas, savens dentant en quatter u tschintg linguas parallelamain. Las normas ortograficas uffizialas e las reglas internas da la Confederaziun per il diever da maiusclas e minusclas en franzos e talian èn en quest cas la basa per la scripziun dals terms concernids en ils texts uffizials rumantschs da la Confederaziun. Per ils cas nua ch'il diever da maiusclas e minusclas dal franzos e dal talian divergescha, vala per il rumantsch la scripziun cun minuscla. La scripziun uffiziala da las instanzas politicas e giudizialas en texts da la Confederaziun la suandanta è damai la suandanta:

- Confederaziun, Cussegl federal, Cussegl naziunal, Cussegl dals chantuns, Assambla federala, Parlament federal, Regenza federala, euv. (Las denominaziuns «parlament svizzer» e «regenza svizra» pon ins duvrar, ellas n'èn dentant betg uffizialas.)

Medemamain cun maiuscla vegn scrit **l'emprim pled** da las designaziuns uffizialas e cumpletas da:

- texts normativs e giuridics federals (oravant tut en titels):
Constituziun federala (da la Confederaziun svizra), Lescha federala davart las linguas naziunalas e la chapientscha tranter las cuminanzas linguisticas, Cudesch penal svizzer, Ordinaziun davart la furmaziun professiunala. Quai vala er per la furma curta da la denominaziun uffiziala dals medems documents savens duvrada pli frequentamain: p.ex. Lescha da linguas (LLing) Ordinaziun da

linguas (OLing) u tar ils titels curts uffizials d'iniziativas dal pievel: Iniziativa per salaris minimalis, Iniziativa da l'aur, euv.

- edifizis da la Confederaziun e la Piazza federala: Chasa federala, Piazza federala, euv. (Per «Parlamentsgebäude» pon ins duvrar «edifizis dal parlament», quai n'è dentant betg ina denominaziun uffiziala.)

Cun minuscla scrivan ins tut ils ulteriurs peds simpels e cumponids che na vegnan betg scrits cun maiuscla tenor ils paragrafs 314-318 da la Grammatica per l'instrucziun dal rumantsch grischun, en particular er:

- las designaziuns d'instanzas politicas e giudizialas cur ch'ellas èn generalas u vegnan utilisadas en furma inuffiziala u betg cumpletta: il parlament (er: il parlament svizzer), la regenza (er: la regenza svizra), la cumissiun, il tribunal, il cussegl, ils uffizis federals, euv. Medemamain cun minuscla scrivan ins «l'administraziun federala».
- las designaziuns da leschas cur ch'ellas èn generalas u en lur furma inuffiziala: la constituziun, la lescha da /as linguas, euv.
- las denominaziuns da persunas: la presidenta, il cusseglier federal, la cussegliera dals chantuns, la chanceliera federala, il schef dal departament, euv.

Ulteriuras observaziuns

Tenor la Lling art. 7, al. 1, èn tant redactors sco translators da texts uffizials da la Confederaziun dumandads da «da duvrar ina lingua adequata, clera e chapaivla sco er formulaziuns na sexistas». Gista per il rumantsch, nua ch'il register uffizial ed elevà è pauc usità, duain las stentas per ina lingua «clera e chapaivla» esser sistematicas e cuntinuantas. In text uffizial na sto betg per mort e fin esser elevà, el sto en emprima lingia esser bain legibel ed «autentic». Flosclas vidas e translaziuns litteralas rinforzan la percepziun dal rumantsch grischun en texts uffizials sco «lingua artificziala». Gista per las translaturas ed ils translators rumantschs ch'èn bilings e san savens almain uschè bain tudestg sco rumantsch, è il prender distanza dal tudestg ina sfida constanta.

Ils servetschs linguistics da la Chanzlia federala sa stentan da duvrar «formulaziuns na sexistas». Sch'i n'è betg pussaivel da chattar ina formulaziun neutrala, dovranno ils servetschs linguistics da las linguas latinas en confrunt cun il Servetsch linguistic tudestg pli restrictivamain las denominaziuns da funcziuns en il feminin. Per la denominaziun d'ina funcziun u d'in titel en general che na sa referescha betg a persunas specificas dovranno ins en las linguas latinas per motivs da chapibilitad e congruenza mo il substantiv masculin (p.ex. ils cussegliers naziunals). Ils substantivs masculins cumpiglian tenor il diever quotidian da las linguas latinas tant dunnas sco umens. Per precisar poi dentant mintgatant esser inditgà da duvrar tuttas duas furmas. Il diever frequent da tuttas duas furmas vegn però valità sco pesant e po evocar ambiguitads sch'el n'è betg extremamain consequent.

Tar l'indicaziun da datas scrivan ins per regla il di e l'onn cun cifras arabas, il mais en bustabs (ils 12 da matg 2010); sch'ins scursanescha la data dovranno ins stritgs d'uniun (12-05-2010).

Per pussibilitar il diever d'ina lingua ritga e variada na vul la Chanzlia federala betg stabilir reglas uni- taras per la schelta tranter sinonims, differentas scripziuns da terms e diversas pussaivladads grammaticalas (p.ex. per il verb reflexiv en il perfect). Quai vegn surlaschè al sentiment linguistic da mintga translatura e da mintga translatur u a las directivas da las diversas instituziuns.